

парків, узгодження стратегій та планів розвитку національних частин транскордонних індустріальних парків, встановлення спеціального режиму спрощеного перетину спільного кордону для працівників, товарів, комплектуючих, здійснення спільного нагляду та моніторингу за результатами діяльності суб'єктів господарювання та ін. Досвід функціонування таких структур в окремих прикордонних регіонах ЄС засвідчує їхній позитивний вплив на соціально-економічний розвиток та міжнародне співробітництво країн-учасниць, стимулювання ділової активності, притік інвестицій та вирішення проблем зайнятості на прикордонних територіях (Волинська, Львівська, Закарпатська, Івано-Франківська, Чернівецька області).

Бондар Ю.А., канд. екон. наук, доцент
Кіровоградська льотна академія національного авіаційного університету

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СТИМУЛЮВАННЯ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ

Безробіття є однією з форм прояву макроекономічної нестабільності в умовах циклічного розвитку економіки. Проблема зростання безробіття стала найболючішою в умовах розгортання світової фінансово-економічної кризи та у посткризовий період. Деструктивний вплив безробіття на економіку проявляється у зменшенні рівня доходів населення, посиленні тиску на державний бюджет, поширенні негативних психологічних тенденцій у суспільстві, порушенні суспільного спокою [2].

Слід зазначити, що високий рівень безробіття чинить потужний тиск на систему державного соціального забезпечення, яка в умовах економічного спаду, вимушена виділяти значні кошти на допомогу з тимчасового безробіття.

Водночас зазначимо, що причинами зростання рівня безробіття можуть бути як наслідки кризи, так і структурні диспропорції в економіці, або їх поєднання. Ті країни, які завчасно провели реформи на ринку праці, менше постраждали від зростання безробіття під час кризи та надмірного навантаження на бюджет.

В зв'язку з цим багатьма країнами були зроблені заходи по розвитку індивідуального підприємництва у формі само зайнятості (selfemployment). Перші моделі програм стимулювання само зайнятості серед безробітних з'явилися у Франції і були спрямовані на придбання загальних навичок, необхідних для початку індивідуальної діяльності. Французька модель передбачала одноразову виплату допомоги по безробіттю, що дозволяло безробітньому сформувати первинний капітал, достатній для створення нового індивідуального підприємства без найманих робітників. Великобританія була другою країною, яка впровадила національну програму розвитку само зайнятості (the Enterprise Allowance Scheme – EAS). Учасниками цієї програми могли бути особи, одержуючи допомогу з безробіття і додаткові соціальні пільги. Британська модель заснована на періодичних виплатах по безробіттю, дозволяючи безробітньому поступово отримувати необхідну кваліфікацію і створювати власний бізнес. Причому на відміну від французької моделі, в британській моделі розвитку само зайнятості, допомога надається тільки тим, хто має намір створити нове індивідуальне підприємство [2].

З середини 90 років минулого століття у США почали реалізовуватися відповідні програми підтримки малого підприємництва, вони відрізняються деякими особливостями залежно від стану ринку праці і структури економіки в кожному з штатів.

Канада, наприклад, реформу ринку праці провела ще 1995 році в межах реалізації глибоких структурних реформ. Її реалізація призвела до перегляду політики на ринку праці, системи пільг та їх фінансування, що сприяло збільшенню стимулів до праці та скороченню надмірних витрат на програму страхування на випадок безробіття [5, с. 32].

В Японії можливості створення власного бізнесу забезпечуються, зокрема, одержанням вихідної допомоги, яка видається в момент звільнення постійного працівника з підприємства за умови досягнення ним “граничного віку”. Починаючи з 2000 р., у зв’язку з досить стійким зростанням долі само зайнятого населення на ринку праці, в усіх розвинених країнах почали ретельніше вивчати цей феномен. Було відмічено що, інтенсивніше сфера само занятості розвивається в країнах з відносно низьким прибутками на душу населення (Китай, Індія, Туреччина, Мексика, Бразилія та ін.). Це багато в чому пояснюється як відносно високим рівнем безробіття і недостатньою кількістю робочих місць, так і прагненням населення цих країн до отримання певної економічної незалежності [3].

У аспекті стимулювання зайнятості у сфері малого підприємництва великий інтерес визиває досвід Ізраїлю. Ці програми передбачають часткове фінансування процесу початку власної справи; надання інформаційної та консультаційної допомоги у центрах ділової ініціативи з проблем фінансування, оподаткування, законодавства, менеджменту та маркетингу. На початку існування малого підприємництва за кожним підприємцем закріплюється спеціальний куратор, послуги якого частково фінансуються з держаних коштів. Відмінністю фінансової допомоги на відкриття власної справи у цієї країні є те, що частину первинного капі талу на відкриття бізнесу репатріант повинен внести з власних коштів, спеціалісти вважають, що саме це підвищить рівень відповідальності підприємця та сприятиме успішному веденню бізнесу.

Таким чином, можна сказати, що світовий досвід свідчить про успішне використання фінансових заходів впливу на зайнятість населення, метою яких є створення найбільш сприятливого клімату для підприємців, діяльність яких сприяє реалізації соціально-економічних завдань. Фінансова та консультаційна підтримка безробітних задля сприяння само зайнятості – це один зі шляхів збільшення рівня зайнятості та зняття соціальної напруги на ринку праці.

Література

1. Бурлай, Т. В. Актуальні проблеми зайнятості в новоінтегрованих країнах ЄС: уроки для України / Т. Бурлай // Економіка і прогнозування. – 2012. – №2. – С. 71-85.
2. Економічна теорія: Політекономія: підручник / [Базилевич В. Д., Попов В. М., Базилевич К. С. та ін.]; за ред. В. Д. Базилевича. – 8-ме вид., переробл. і доповн. – К.: Знання, 2012. – 702 с.
3. Рікардо Джуччі Економічно-політична реакція на кризу в Німеччині та Україні [Електронний ресурс] / Рікардо Джуччі / Німецька група консультантів при Уряді України. – К., 2011. – Режим доступу : www.beratergruppe-ukraine.de
4. Островская Е. П. Франция: преодоление кризиса / Е. П. Островская // Мировая экономика и международные отношения. – 2010. – № 4. – С. 52–63.

5. Иржи Ионас Фискальные соседи / Иржи Ионас, Чемиле Санчак // Финансы и развитие. – 2011. – Сентябрь. – С. 30–33.

6. Терюханова І. Програми підтримки самостійної зайнятості та підприємницької діяльності в зарубіжних країнах / І. Терюханова // Україна: аспекти праці. – 2001. – № 2. – С. 41–45.

Брінцева О.Г., канд. екон. наук, доцент
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет ім. В. Гетьмана»

ФІКТИВІЗАЦІЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ЯК ЧИННИК ВИНИКНЕННЯ НОВИХ РИЗИКІВ У СФЕРІ ЗАЙНЯТОСТІ

Поширення непродуктивних форм людського капіталу, яке значною мірою пов'язане з процесами його фіктивізації, набуває в Україні загрозливих масштабів, про що свідчить як динаміка індикаторів, що характеризують соціально-трудоу сферу, так і динаміка показників, які визначають стан сфери науки та освіти, охорони здоров'я. Процеси фіктивізації людського капіталу [1, 4] – зростання частки людського капіталу, на формування якого витрачаються значні ресурси, але який при цьому не буде корисно використаний і не сприятиме економічному зростанню, не принесе користі суспільству – зумовлені передусім складною соціально-економічною ситуацією в Україні, кризовими явищами в усіх сферах суспільного життя, нестабільністю у соціально-трудоу сфері, які продовжують посилюватись. Невирішені проблеми і спроби реформування освітньої сфери та сфери охорони здоров'я також сприяють загостренню протиріч в питаннях формування, розвитку, використання та збереження людського капіталу. Це веде до зростання ризиків в сфері зайнятості, які пов'язані не тільки з безробіттям, важливими аспектами якого є «проблема першого робочого місця», проблемами зайнятості людей старших вікових груп, а й ризиків, з якими стикається працююче населення. Передусім ці ризики обумовлені нестабільністю сучасної економічної системи, наявністю асиметрій в соціально-трудоу сфері – ризиків неадекватної оплати праці, незабезпечення гідних умов праці, її надмірної інтенсифікації, неформальних відносин зайнятості на робочому місці, неможливості самореалізації, не престижності окремих професій, втрати трудової мотивації.

Питання фіктивізації людського капіталу досліджено в роботах зарубіжних та вітчизняних вчених – Грішнєвої О.А., Колядіна О.П., Петренко В.П., Полякова О.А., Ревтюка Є.А., Чалої Н.Д. та ін., ризики в сфері зайнятості – в роботах Колота А.М., Лібанової Є.М., Надраги В.І. та ін., однак практично недослідженим залишається взаємозв'язок ризиків в сфері зайнятості, впливу яких зазнає як працююче, так і безробітне населення та процесів фіктивізації людського капіталу.

Питання фіктивізації людського капіталу ще тільки починають досліджуватись в зарубіжній та вітчизняній науковій літературі, однак процеси формування цієї непродуктивної форми капіталу не можна вважати новим явищем, виникнення якого обумовлене тільки змінами в сучасній економічній системі, асиметріями та різноманітними деструктивними процесами, які притаманні сучасному етапу розвитку соціально-трудоу відносин.